

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΤΩΝ ΘΕΑΤΡΩΝ ΜΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ. ΠΟΛΥΜΕΡΟΥ ΜΟΣΧΟΒΙΤΗ

Με λίγα λόγια και εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μπορεί νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ «Ἰδανικός Σύζυγος» τοῦ Ὁσκαρ Οὐάιλντ (μετάφρασις πολὺ καλῆ τοῦ συναδέλφου κ. Δεθάρη) ἀνεβιβάσθη εἰς τὴν Κρατικὴν Σκηπὴν περίφημα μὲ πλοῦτον καὶ μεγαλοπρέπειαν ἀνταξίαν τοῦ παλατιοῦ τοῦ πλουσίου λόρδου-ύφυπουργοῦ τῶν Ἑξωτερικῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν προσκεκλημένων φίλων ἢ γνωστῶν του, πού εἶνε τὸ περιβάλλον καὶ τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου. Ἀπεδόθη ἀνεπιληπτα καὶ ἐχειροκροτήθη μὲ δικαιότατον ἐνθουσιασμόν, θὰ γνωρίσῃ δὲ — ἐλπίζω — τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν τῆς ὁποίας εἶνε ἄξιον τὸ ἔργον, τὸ ἀνέβασμα καὶ ἡ ἀπόδοσις του, μίαν ἐπιτυχίαν πού θὰ ἐκπλαγῶ πολὺ ἂν αὐτὴ δὲν ξεπεράσῃ τὴν ἀληθινὴν ἐπιτυχίαν τῆς περὶ

σινῆς «Βεντάγιας τῆς λαίδης Οὐίντερμάρ» τοῦ ἰδίου συγγραφέως. Ἡ ὑπόθεσις δὲν θὰ μᾶς ἀπασχο-

ύπουργοῦ, ἐπώλησε μυστικὸ χρηματιστηριακὸ σ' ἕναν τραπεζίτη, στὸν ὁποῖο ἔστειλε κάποιον γράμμα μὲ «ἰδιαιτέρες πληροφορίες». Ἐπῆρε 110 χιλιάδες λίρες. Τὰ χρήματα αὐτὰ ὑπῆρξαν ἡ ἀφετηρία τοῦ πλοῦτου του, ἡ ἀρχὴ τοῦ λαμπροῦ μετέπειτα σταδίου του. Δέκα ὀχτῶ χρόνια ἀργότερα τὸ ἀμάρτημα αὐτὸ βρυκολακιάζει. Τὸ γράμμα τοῦ θρίσκεται στὰ χέρια μιᾶς διαβολογυναίκας ἑξυπνης ὁμορφῆς, ἀδύ-

Σκηνικὸ ἀπὸ τὴ Β' πράξιν τοῦ ἔργου «Εἶσα - Λίνα». (Μακέττα κ. Ν. Ζωγράφου)

λήση διὰ μακρῶν. Ὁ σὲρ Ρόμπερτ Τσίλτερν (κ. Ἀλ. Μινωτῆς), ὑφυπουργὸς τῶν Ἑξωτερικῶν στὰ σαράντα τοῦ χρόνια, ζῆ εὐτυχισμένος μὲ τὴ γυναῖκα του λαίδου Τσίλτερν (δὶς Παπαδάκη), τιμῶμενος ἀπὸ ὀλους. Ἐχει ἐν τούτοις στὴ ζωὴ του μιὰ πράξιν ὀχι ἔντιμη. Πρὸ 18 ἐτῶν ὡς ἰδιαιτέρος γραμματεὺς κάποιου

στακτης, πού ἔχει κληρονομήσει ἀπὸ τὸν Αὐστριακὸ βαρῶνον τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς περιουσίας του καὶ τὸ περίφημον γράμμα, τῆς κυρίας Τσέβλυ (κ. Κατίνα Παξινού). Τώρα τὴν ἐνδιαφέρει μίαν ἐπιχείρησις — ἀπάτη τεραστίαν — κάποια διῶρυξ στὴν Ἀργεντινῆ. Ἀ-

[Συνέχεια εἰς τὴν 4ην σελίδα]

[Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος]

Ξιοὶ ἀπὸ τὸν λόρδον Τσίλτερν κυνικά νὰ ὑποστηρίξῃ—παρὰ τὴν ἀντίθετη ἔκθεσι τῆς ἐπιτροπῆς— στὴ Βουλὴ τὴν ἀτιμὴ ἐπιχείρησι. "Ἄλλως θ' ἀποκαλύψῃ τὸ γράμμα πού θά τὸν καταστρέψῃ ὡς πολιτικὸ, ὡς τζέντλεμαν, ὡς σύζυγο. Ἡ γυναῖκα τοῦ τὸν ἔχει τοποθετήσει τόσο ψηλά, τὸν θεωρεῖ «σύζυγο ἰδανικό» τόσο καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἡ Ἰδία τόσο ἀφορηγὴ καὶ τόσο πουριτανή, ὥστε ἡ ἀγάπη τῆς γιὰ τὸν ἄνδρα τῆς — πού ἐπίσης τὴ λατρεῖ περισσότερο ἀπὸ κάθε τί — θᾶνε ἀδύνατο ν' ἀνθέξῃ σὲ μιὰ ἀποκάλυψι ὅτι αὐτὸς, ὁ «ἰδανικὸς σύζυγος», πουλήθηκε κάποτε, ἔκανε ἀτιμία, παρέδωκε ἐπὶ χρήμασι μυστικά τοῦ κράτους. Αὐτὸ εἶνε τὸ δράμα. "Ενας φίλος τοῦ Τσίλτερν— ὁ λόρδος "Ἀρθουρ Γκόριγκ—(ὁ κ. Δενδραμῆς), χαριτωμένος τύπος νέου "Ἀγγλοῦ κυρίου καὶ φίλου, σώζει τὴν κατάστασιν.

Τυχαιῶς ἀνακαλύπτει ὅτι ἡ ἐκθειάστρια ἔχει πρὸ δεκαετίας κλέψει ἕνα περίφημο κόσμημα μιᾶς ἐξαδέλφης τοῦ καὶ ἀπειλῶντας τὴν μὲ μήνυσιν εἰς τὴν ἀστυνομίαν διὰ τὴν κλοπὴν αὐτὴν, τῆς ἀποσπᾶ τὸ γράμμα. "Εν τῷ μεταξύ ὁ ὑφυπουργὸς, παρὰ τὸν κίνδυνον πού διατρέχει, κάμνει τὸ καθήκον του. Εἰς τὴν Βουλὴν χτυπᾶ τὴν ἀτιμον σύμβασιν, μολονότι πιστεύων ὅτι αὐτὸ σημαίνει τὴν καταστροφὴν του. Τὰ πράγματα τελικῶς βρίσκουν τὸν αἴσιον ἐπίλογόν των. "Ο λόρδος Τσίλτερν καὶ ἡ γυναῖκα του μέσα ἀπὸ τὸν πόνον τῆς τρομερῆς δοκιμασίας πού πέρασαν θρῖσκουν τὴν πραγματικὴ ἀγάπῃ τῆς ζωῆς των. "Ο σέρ "Ἀρθουρ Γκόριγκ, ὁ χασομέρης γλεντζές, παντρεύεται τὴν ἀδελφὴν τοῦ Τσίλτερν, τὴν μίς Μάμπλ (κ. Μανωλίδου). Ἡ κυρία Σαπφώ "Ἀλκαίου ὡς λαίδυ Μάκμπυ (ἀμίμητη ὡς πάντοτε ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀρτίστα στὸ ρόλο τῆς ἡλικιωμένης "Εγγλέζας ἀρχόντισσας πού φάλλει τὸν ἐξάψαλμο τοῦ ἄνδρα τῆς καί... τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων) ὁ κ. Κατράκης (εἰς ἕνα ρόλο τυπικοῦ

"Ἀγγλοῦ ὑπηρετῆ ἀποδοθέντα ἀνεπίληπτα), ὁ κ. "Ἰακωβίδης (στερεότυπος ἀτυχῶς ὄπως σὲ ὄλους τοὺς ρόλους τοῦ εἶτε Πολώνιος εἶνε στὸν "Ἀμλετ, εἶτε "Ἀγγλος λόρδος ἀπαστράπτων ἀπὸ παράσημα καὶ τρέμων τὰ ρεύματα), ὁ κ. Μαλιαγρὸς ὡς ὑποκόμης ντὲ Νανζό, οἱ κ.κ. Παπᾶς, Καλογιάννης, Δεληγιάννης καὶ αἱ δεσποινίδες καὶ κυρίαι πού ἔκαναν τοὺς ἄλλους ρόλους—ἐντελῶς ἐπεισοδιακοῦς— ἢ τὴ «φιγκυρασιδόν»—ἐπλαισίωσαν ἀντάξια τοῦ ἔργου τοὺς πρωταγωνιστὰς καὶ τὰς πρωταγωνιστριάς εἰς ἕνα σύνολον ἀριστον.

"Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἔργον αὐτὸ καθ'αυτὸ καὶ τὸν συγγραφέα του, ὁ καλλίτερος τρόπος γιὰ νὰ δώσῃ κανεὶς μιάν ἰδέαν καὶ διὰ τὰ δύο εἶνε νὰ προσφύγῃ στὸν... ἴδιο τὸν συγγραφέα τῆς περιόδου μας πού φθάνει ἔως τὸ «Πορτραῖτο τοῦ Ντόριαν Γκρέυ». "Ερωτῶμενος γιὰ τὴν γυναῖκα ὁ Οὐάιλντ εἶπε κάποτε:

— Ἡ γυναῖκα εἶνε φύλλο καθαρῶς διακοσμητικόν. Δὲν ἔχουν ποτὲ νὰ ποῦν τίποτα... Ἰὸ λέν ὁμως πάντα τόσο χαριτωμένα...

Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Οὐάιλντ στὰ θεατρικά του ἔργα. Δὲν εἶχε νὰ πῆ μεγάλα πράγματα, τὰ εἶπε ὁμως τόσο ἀκαταμάχητα θελκτικά, ὥστε τὰ θεατρικά του ἔργα δίκαια ἐγνώρισαν τὴν τεράστια ἐπιτυχία πού ἐγνώρισαν ὅταν πρωτοπαίχθησαν. (Ἡ Οὐάιλντ ἦταν ὁ περισσότερον παιζόμενος συγγραφεὺς στὸ Λονδίνο, ὅταν, μετὰ τὴς «Προθέσεις» καὶ τὸ «Πορτραῖτο», ἔγραψε τὴ «Βεντάγια», τὴ «Σαλώμη», τὴ «Φλωρεντινὴ Τραγωδία», τὴν «Ἀσήμαντη γυναῖκα», τὸν «Ἰδανικὸ Σύζυγο» πού προηγήθη μόλις μερικὸς μῆνες ἀπὸ τὴν καταστροφὴν τὴν ὁποία προεκάλεσεν ὁ ἴδιος, παρ'αυρθεὶς ἀπὸ τὸν ὁμορφὸ φίλο του Ντούγκλας, νὰ καταγγείλῃ ἐπὶ δυσσημῆσει τὸν ἰσχυρὸ πατέρα του, μαρκήσιο Κουήνσμπερρυ).

Εἶνε παύσει πιά ἀπὸ χρόνια (ἀπὸ τὸ 1891 καὶ τὸν Ἰδανικὸ Σύζυγο τὸν ἔγραψε στὸ 1895), νὰ εἶνε ὁ Οὐάιλντ, ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον—ὅπως ὁ ἴδιος ἔλεγε— «οἱ φίλοι του ἐξησφάλιζαν τὸ γαβιάρι καὶ τὴ σαμπάνια ἀλλὰ τοῦ ἔμενε αὐτοῦ νὰ λύσῃ τὰ δυσκολώτατα προβλήματα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοῦ ράφτη».

Δὲν ἦταν πιά τότε ὁ «σπινθηροβόλος συνδαιτημών, ὁ περιζήτητος ἀλλὰ λίγο κωμικὸς καὶ μάλιστα καί... φουκαρᾶς» (ὅπως εἶπε σὲ μιὰ διάλεξί του σχετικὴ ὁ "Ἀντρέ Μωρουά). Ἦταν ἐκεῖ ὁ μυθιστοριογράφος πού χαλοῦσε κόσμιο, ὁ σισθητικὸς, ὁ διαλεχτός, ὁ θεατοικὸς συγγραφεὺς τῆς μόδας, ὁ πρίγκηψ τῶν σαλονιῶν.

Ἡ φοβερὰ του δοκιμασία θά τὸν ἔκανε συγγραφέα τοῦ «Ντὲ Προφουντις» καὶ τῆς «Μοσλένης». Τὰ ἔργα του τὰ θεατρικά ἔλαφρά, ἀέρινα, νρασιμένα στὸ γόνα (γιὰ κανένα δὲν διέθεσε πασαπάνω ἀπὸ τρεῖς-τέσσερες ἑβδομάδες νὰ τὸ γράψῃ) ρηχὰ εἰς τὴν οὐσίαν, εἶχαν ὁμως συγνοῶνως τὰ ναρίσιατα μιᾶς ἐξαιρετικῆς σκηρικῆς δεξιοτεχνίας: ἐνὸς διαλόγου ἀσυνήθιστα γιὰ ἀγγλικά ἕνα ζωηροῦ. Πνεύματος σπινθηροβόλου, γοητευτικοῦ καὶ ἀκατανικήτως θελκτικὰ πασοδοξολόγου. Ἐνὸς πνεύματος γεμάτου ἀπὸ

τά φανταχτερότερα λουλούδια του καλύτερας ποιότητας εγγλέζικου χιούμορ, χιούμορ επηρεασμένου θα θεία από την ζεχωριστή επίδοσι του Ουάιλντ στην Όξφόρδη στην κλασική ελληνική παιδεία — στην αρχαία ελληνική γλώσσα, αυτό το «σπέρ για αδύνατους» όπως έλεγε ο ίδιος.

Οι χαρακτήρες των θεατρικών του έργων έχουν το δικό του χάρισμα να λέν κοινοτυπίες όχι κοινότυπα, να έχουν το δικό του πνεύμα, να μεταχειρίζονται τις δικές του παραδοξολογίες, να παρατάσσουν τις δικές του θελκτικές δσον και άπρόσπετες γνώμες. Είναι αλήθεια πως τις πιο πολλές απ' αυτές τις χρεωστόυσε στο φίλο του ζωγράφο Ούιστλερ, ο οποίος δεν ήταν και πολύ υπερβολικός όταν τον έχαρακτήριζε «λογοκλόπο».

Μιά (υπάρχουν άπειρες) απόδειξις:

Στον «Ίδανικό Σύζυγο» η κυρία Τσέβλυ λέγει στον λόρδο Άρθουρ:

— Πρώτο καθήκο μιās γυναίκας είναι να υπακούη όσο το δυνατόν πιστά στη ράφτρα της.

Ποιό είναι τό... δεύτερο, αυτό κανένας άκόμα δεν τό βρήκε.

Κάποτε ο Ούιστλερ είχε πη αυτή την παραδοξολογία παρηλλαγμένη: «Τό πρώτον καθήκον ενός ανθρώπου είναι να είναι όσο τό δυνατόν τεχνητός. Ποιό είναι τό, δεύτερο αυτό, κανένας δεν τό βρήκε άκόμα». Όταν ο Ουάιλντ την άκουσε έβαλε τέσ φωνές: «Πόσο θάθελα να την έχω πη έγω αυτή τή φράσι, Ούιστλερ».

— Θα την πής, Όσκάρ, θα την πής... όπως και τέσ άλλες τέσ φράσεις μου, άπήνησε με άπόλυτη βεβαιότητα ο ζωγράφος. Στον «Ίδανικό Σύζυγο» την.., ειπε ο Όσκάρ.

Στό πρόγραμμα που μοιράζει η Κρατική Σκηνή ο μεταφραστής δίδει μιā σελίδα από τέτοιες παραδοξολογίες και σημειωτέον παραλείπει τέσ... κλασικώτερες, όπως έξαφνα έκείνες που αναφέρονται στην άπογοήτευσί του από τό... Νιανάρα, στη διαπίστωσι ότι ο Άτλαντικός δεν είναι όσο γρεωστούσε νάνι... μεγάλος ή αί άλλες γάρις στις οποίες κατάφερε να μιλά δι-

αρκώς για τά δυό πράγματα για τά όποια φαίνεται είχε τή λιγώτερη ιδέα, τή ζωγραφική και τή μουσική. Τά κατάφερε μεταχειριζόμενος για να κρίνη έξαφνα ένα κομμάτι μουσικό, φράσεις σαν εκείνη που βρίσκουμε στον «Ίδανικό», όπου ο λόρδος Άρθουρ πηναίνει να άκούση μιā «μώβ ούγγερέζικη όρνήστρα που παίζει μόνθ ούγγαρέζικη μουσική» ή την άλλη με την όποια ο Ουάιλντ έχαρακτήρισε ένα κοντσέρτο είπων ότι του άρέσει πολύ «αυτό τό ρούζ... κεραμιδι κοντσέρτο».

Ο «Ίδανικός Σύζυγο» έχει όλα αυτά τά χαρακτηριστικά του σπιθοβολούντος πνεύματος του Ουάιλντ και έν σχέσει προς την περυσινή θριαμβεύτρια «Βεντάλια» του ίδιου συγγραφέως έχει και μύθο πιο γεμάτο και δρᾶσιν έντονώτερη και σκηνική οίκονομία πιο άριστοτεχνική, είναι δέ και γοργώτερον ως διάλογος και ψηλότερο ως τόνοσ.

Έσκηνοθετήθη από τον κ. Ροντήρη περίφημα και άνεθιβάσθη με πλούτον κουστουμιών και σκηνικών άπολύτως άξιον του περιβάλλοντος εις τό όποιο τό έργον εξελίσσεται και των προσώπων που μετέχουν σ' αυτό. Η κυρία Κατίνα Παξινοϋ και η δις Παπαδάκη στούς δυό τόσον διαφορετικούς δσον και έξ Ίσου δύσκολους ρόλους των, υπήρξαν σίεπλήπτες, όπως άλλως τε και η δις Μανωλίδου εις τον γοητευτικώτατο

δικό της. Ο κ. Μινωτής σ' ένα ρόλο δυνατό και δυσκολώτερο καθ' όσον απέκλειε οποαδήποτε ευχέρεια προς προσφυγήν σε έντονα μέσα διά την έκφρασιν αισθημάτων, ίσχυροτάτων έν τούτοις, έσημείωσε στο ένεργητικό του μιā άκόμη ζεχωριστή δημιουργία και εις τον άλλον πρωταγωνιστούντα άρσενικόν ρόλον ο κ. Δενδραμής αυτή τή φορά υπήρξε — τουλάχιστον για τον γράφοντα κριτήν — καλλίτερος από κάθε άλλη.

Τά σκηνικά μεγαλοπρεπέστατα. Τό σαλόνι της πρώτης πράξεως, ή βεράντα με τό άπέραντο γυαλιτό της δευτέρας, τό γραφείο του σερ Άρθουρ της τρίτης ένεφανίσθησαν ως σκηνογραφικές κατασκευές άκόμα και για την Κρατική Σκηνή, που τόσον έν τούτοις πολύ (σχεδόν περισσότερο από όσο θα ήθελαν μερικοί ένιοτε) έχει προσέξει στο ζήτημα αυτό έξαιρετικές.